

Дубова Наталія

*доцент кафедри художньої
та технічної творчості*

*Уманський державний
педагогічний університет*

імені Павла Тичини

РОЛЬ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТОРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкривається важливість художньо-конструкторської підготовки майбутніх вчителів трудового навчання як виду творчої діяльності. В процесі такої діяльності відбувається творчий розвиток особистості, найповніше виявляються індивідуальні особливості, формуються творчі вміння, навички, художнє мислення, просторове мислення, відчуття гармонії, гарного смаку тощо.

Ключові слова: *художньо-конструкторська підготовка, творча діяльність, вчитель технологій.*

В статье раскрывается важность художественно-конструкторской подготовки будущих учителей трудового обучения как вида творческой деятельности. В процессе такой деятельности происходит творческое развитие личности, полнее всего раскрываются индивидуальные особенности, формируются творческие умения, навыки, художественное мышление, пространственное мышление, ощущение гармонии, хорошего вкуса и тому подобное.

Ключевые слова: *художественно-конструкторская подготовка, творческая деятельность, учитель технологий.*

In the article importance of artistically-designer preparation of future teachers of the labour teaching opens up as a type of creative activity. In the process of such activity there is creative development of personality, individual features appear completer in all, creative abilities, skills, artistic thought, spatial

thought, feeling of harmony, good taste, are formed and others like that.

Key words: *artistically designer preparation, creative activity, teacher of technologies.*

Однією з актуальних проблем сучасності є використання новітніх досягнень науки, техніки та мистецтва у створенні досконалого матеріально-предметного середовища у діяльності людини на виробництві, в побуті і на відпочинку.

У минулому, коли матеріальна база не мала достатніх можливостей задовольняти запити населення, ця проблема вирішувалася в основному шляхом збільшення обсягу виробництва продукції. Економіка стійко функціонувала в умовах відсутності конкурентного середовища серед виробників товару і відсутності зовнішньої конкуренції, успішно продаючи товари низької якості і дизайну.

Розвиток ринкових відносин у виробничій та соціальній сфері вимагав від членів суспільства нових підходів для досягнення високих результатів у процесі виробництва нових товарів і надання послуг. Для цього потрібна була велика кількість фахівців в області технічного дизайну та художнього конструювання.

Актуальність нашого дослідження полягає у визначенні вагомій ролі художньо-конструювання як виду художньо-творчої діяльності, засобами якої вирішуються естетичні, функціональні, експлуатаційні, технолого-економічні завдання формотворення та закладаються основи естетичного ставлення людини до світу, завдяки чому досягається цілісність і гармонійність її розвитку.

Підготовка майбутнього вчителя технологій має бути спрямована на активний пошук інноваційних форм, методів, що сприяють не тільки навчанню учнів створенню предметів матеріального середовища, з відтворенням об'єктивно існуючих властивостей реального світу, а й формуванню в них здатності до емоційно-почуттєвого сприйняття предметної дійсності.

Метою статті є визначення ролі художньо-конструкторської підготовки у професійній діяльності вчителя технологій та її вплив на розвиток творчих можливостей, бо через творчість найбільш повно проявляються професійні інтереси і нахили людини.

Завданням вчителя технологій є використання художнього конструювання як засобу актуалізації інтелектуальних і творчих можливостей учнів; розвитку їхнього прагнення до творчої самореалізації й самовиявлення в різних видах художньо-конструкторської діяльності; формування художньо-конструкторських умінь та навичок (художніх, проектних, технологічних). Адже в ході художньо-конструкторської діяльності на уроках трудового навчання учні самостійно вносять певні зміни, як у художній, так і в технологічній процесі, пов'язані з виготовленням майбутнього виробу, кінцевим результатом якого є вироби, в котрих вже присутній художній образ, як своєрідний емоційно-почуттєвий відгук на дійсність.

Для навчання учнів художньому конструюванню майбутньому вчителю технологій необхідно мати відповідну художньо-конструкторську підготовку, що передбачає набуття компетентності стосовно розробки та застосування сучасних художньо-конструкторських технологій, а також наявність досвіду художньо-педагогічної діяльності.

Узагальнення результатів вивчення наукових джерел і практичного педагогічного досвіду підготовки майбутнього вчителя технологій до навчання учнів художнього конструювання дало змогу виявити суперечності: між суспільно-економічною потребою в ефективній професійній підготовці майбутнього вчителя технологій до здійснення художньо-конструкторської діяльності та недостатнім рівнем організації цього процесу у вищому навчальному закладі.

Аспект художньо-конструкторської підготовки учнів вимагає сьогодні особливої уваги.

Дослідженню проблеми професійної підготовки вчителя у вищих навчальних закладах присвячена значна кількість наукових праць з педагогіки та психології (О. Абдулліна, С. Архангельський, Є. Барбіна, Г. Васянович, С. Гончаренко, Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Моляко, О. Пехота, В. Рибалка, В. Сластьонін, В. Семиченко, С. Сисоєва, Л. Хомич, О. Цокур, О. Щербаков).

Проблема творчого розвитку особистості, її художньо-конструкторської освіти та естетичного виховання в умовах середньої школи висвітлені в наукових працях Д.І. Говорун, Д.П. Єльнікова, О.Г. Коваль, В.С. Кузіна, Б.С. Мейлах, Н.Є. Митропольської, М.М. Ростовцева, В.К. Сидоренка, Д.О. Тхоржевського, С.В. Шорохова.

В останні часи художнє конструювання отримало визнання та розвиток, будучи невід'ємною складовою частиною загального процесу проектування

промислових виробів, воно вивчається спільно з технічним конструюванням. Останнім часом збільшується потреба у фахівцях даного профілю, підвищуються вимоги до особливостей їх навчання. Художньо-конструкторська освіта стає багатогранною, поєднуючи в собі різні галузі знань: естетику, техніку, технологію, ергономіку, економіку, безпеку життєдіяльності та інші.

Як показує досвід роботи в загальноосвітніх школах, назріла необхідність залучення учнів до художньо-конструкторської діяльності, бо об'єкти, що виготовляються в процесі навчання, вимагають саме художньо-конструкторського підходу, щоб вони виготовлялись зручними, корисними і гарними, а це в свою чергу сприятиме їх конкурентоспроможності. Вчителі не тільки мають передавати знання і трудові вміння учням, а також – розвивати їх художньо-конструкторські вміння.

Для того, щоб залучити учнів до творчості, вчитель сам повинен володіти творчим потенціалом, а вся система освіти повинна сприяти цьому.

Суть особистості полягає в її творчості, в намаганні удосконалити і прикрасити своє життя, тому на перший план виходить завдання розвивати художньо-конструкторські здібності, творчий потенціал і мислення як одні із головних можливостей пізнання змін, що відбуваються в оточуючому середовищі. І тут перша і головна роль відводиться вчителю, на якого покладається основне навантаження з розвитку художньо-конструкторських здібностей учнів.

Важливим елементом у системі підготовки майбутніх вчителів технології є художньо-конструкторська діяльність, яка за змістом включає графічні, конструкторські, техніко-технологічні, контрольно-оціночні та інші знання і вміння, сприяє розвитку творчих здібностей.

Сучасна художньо-конструкторська діяльність є складним та самостійним процесом, що забезпечує розв'язок конструктивно-технічних та суспільних завдань і доводить необхідність навчання художньому конструюванню з дитинства. З одного боку, художньо-конструкторська діяльність формує передумови для розвитку творчих здібностей учнів, їх пізнавальної самостійності, а з другого – вона сама є важливим чинником для розкриття здібностей учнів та вдосконалення набутих умінь. Конструкторська діяльність – досить складний та самостійний вид діяльності, що забезпечує рішення конструктивно – технічних та суспільних задач і це ще раз доводить необхідність приділення уваги формуванню художньо-конструкторських знань, умінь та навичок на уроках праці.

У процес художнього конструювання входить і творче осмислення завдання (уточнення мети, умов використання виробу і шляхів рішення задачі), і аналітичний етап (визначення кінцевого ідеального результату,

виявлення основного суперечливого), і етап пошуків основного протиріччя (можливості усунення протиріч, варіанти різного підходу до рішення – використання «обхідних» чи прийомів «зворотних» рішень, з'ясування можливостей зміни умов використання даного виробу), і завершальний етап (художньо-конструкторська розробка основного варіанта рішення).

Збільшилась потреба у формуванні художньо-конструкторських знань та вмінь майбутніх вчителів, підвищились вимоги до їх навчання.

Однак між ідеєю набуття знань і формуванням умінь, що забезпечують розвиток, творчих здібностей, почуття прекрасного, образного мислення, з'являється суперечність. Велика насиченість теоретичного матеріалу з художнього конструювання, величезна кількість інформації з різних галузей знань, не дозволяє за відведений навчальний час дати студентам глибокі знання і практичні навички.

Необхідність спеціальної підготовки вчителя технології з основ художнього конструювання зумовлюється потребою сьогодення.

Художнє конструювання як вид навчальної діяльності студентів має свої особливості, які полягають у: відмінності від професійної діяльності художника-конструктора, що виявляється не у професійній спрямованості, а у творчій самостійній діяльності, заради власного задоволення; виготовлення виробів підпорядковується завданням практичної роботи не для масового промислового виробництва, а для засвоєння певних знань та умінь, специфіці напрямів діяльності та її структури, компонентами якої є (естетичний, образотворчий та конструкторсько-технологічний), наборі видів формотворення (колірно-графічного, конструктивно-модульного, скульптурного та архітектурного), кількості етапів діяльності (художньо-конструкторської пропозиції, художньо-конструкторського проекту, моделювання та макетування).

Навчання художньому конструюванню здійснюється в результаті послідовного виконання художніх, конструкторських та технологічних дій у процесі естетичного формотворення на засадах краси і доцільності та сприяє цілісному, гармонійному розвитку особистості.

Для розкриття цілей і завдань художнього конструювання, ролі дизайнерської діяльності, вироблення у студентів розуміння дизайнерського підходу до проблеми проектування завданням вчителя стало закласти основи творчого потенціалу учнів і їх художнього розвитку.

Дидактичний аспект теорії художньо-конструкторського навчання потребує при побудові навчально-виховного процесу керуватися теорією оволодіння знаннями, формування вмінь та практичних дій.

Проблема розвитку творчих здібностей учнів на уроках трудового

навчання є на сучасному етапі актуальною у передовому педагогічному досвіді кращих вчителів технологій, методистів, які пропонують застосовувати з цією метою різноманітні шляхи і методи, зокрема: колективне обговорення індивідуальних творчих завдань; диференціювання виробничо-технічних задач; застосування художньо-конструкторських задач; застосування методів творчої діяльності.

Для підвищення ефективності навчання художньому конструюванню традиційно використовуються різні технічні засоби. Основний ефект їх застосування полягає у підвищенні наочності навчання і робить навчання більш цікавим і творчим. Останнім часом на зміну традиційній апаратурі (проекційній) приходять комп'ютерні системи проектування. Використання цих систем дозволяє отримувати віртуальні образи промислових зразків продукції у відносно короткий час дещо з повною імітацією колірного рішення і просторового розташування елементів і функціональних вузлів, отримуючи тривимірне зображення предмета. Використання програм – архітекторів дозволяє створювати образи будинків, квартир, імітувати внутрішнє оздоблення, включаючи елементи меблів, дизайн обробки, переміщувати ці елементи у модифіковані.

Застосування в навчальному процесі комп'ютера дозволяє надавати заняттям творчу обстановку і різко активізувати увагу студентів на самостійному вирішенні конкретних творчих завдань, створюючи мотиваційне середовище для розширення знань у суміжних областях.

Художньо-конструкторська діяльність відкриває широкі можливості для прояву індивідуальності, оскільки безпосередня участь студентів у цій діяльності на доступному рівні складності розкриває великі перспективи цілісного розвитку творчого потенціалу особистості. Крім того, осягаючи секрети майстерності, студенти знайомляться з дивовижним світом краси речей, що сприяє формуванню моральних ідеалів, естетичного смаку, підвищенню їх культурного рівня.

Мистецтво творення красивих виробів є частиною вітчизняної та світової художньої культури, яке увібрало в себе загальний досвід багатовікової індивідуальної та народної творчості, мудрості і таланту багатьох митців. А процес створення цих речей для багатьох поколінь дозволяє розкрити широкий простір для творчості та естетичного розвитку студентів, зробити їх життя гармонійним. У процесі виконання робіт студентам надається повна свобода в рамках загальної схеми проектування виробів, коли кожна дія вимагає аналізу і творчого осмислення. У процесі проектування створюються умови для інтелектуальної й емоційної активності студентів, розвитку їхніх творчих здібностей.

Доведено, що художнє конструювання сприяє цілісному, гармонійному,

інтелектуальному, естетичному, художньому та творчому розвитку особистості, завдяки комплексності впливу його естетичних, художніх, конструкторських та технологічних аспектів.

Визначено, що підготовка майбутнього вчителя технології до навчання учнів художнього конструювання становить собою складний, багатоструктурний, упорядкований, цілісний, динамічний процес, компонентами якого є: психолого-педагогічний (підструктурами якого є педагогічна, психологічна підготовка, педагогічна практика), естетико-культурологічний (естетична, культурологічна підготовка), методичний (загальнометодична підготовка, методична підготовка до навчання учнів художнього конструювання), художньо-конструкторський спеціальний (художня, технологічна, проектна підготовка), науково-дослідна робота та художньо-конструкторська діяльність, важливою компонентою якої є виставково-експозиційна діяльність.

Для успішної професійної діяльності вчителя технологій велике значення має художньо-конструкторської підготовка, яка дає можливість повністю використовувати свій потенціал. В процесі такої діяльності відбувається творчий розвиток особистості, найповніше виявляються індивідуальні особливості, формуються творчі вміння, навички, художнє мислення, просторове мислення, відчуття гармонії, гарного смаку тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Знамеровська Н. Художньо-конструкторська діяльність учнів основної школи // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2001. – № 1. – С. 16–18.
2. Сотська Г. Основи художнього конструювання: Методичні рекомендації. – Житомир : Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2005. – 68 с.
3. Терещук А. Методи творчої діяльності на уроках трудового навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – № 1. – С. 19–23.